

TERVEYDENTILAN ARVIOINTIOPAS

Oireet ja ensiapu

Diabetes

Delirium tremes

Itsetuhoinen

Myrkytys

Paniikkikohtaus

Päänvamma

Rintakipu

Tajunnantasonmittaus

Elvytys

Verensokerin mittaus

DIABETES

HYPOGLYKEMIA

Alhainen verensokeri

< 4 mmol/l

< 3.1 mmol/l vaikeassa hypoglykemiassa!

- **vapina, käsien tärinä**
- **hermostuneisuus**
- **sydämentykytys (tiheä pulssi)**
 - » **Normaali pulssi 50–80**
- **hikoilu**
- **nälän tunne**
- **heikotus**

DIABETES

HYPOGLYKEMIA

Mitä teen:

1. Mittaa verensokeri

< 4 mmol/l

- kahdeksan sokeripalaa veteen liuotettuna
- lasillinen (2 dl) hedelmätuoremehua tai sokeripitoista virvoitusjuomaa
- yksi banaani
- kaksi 100 gramman omenaa tai appelsiinia
- leipää, jos sokeripitoista syötävää ei ole saatavilla.

< 2,5–2,8 mmol/l

1. Soita paikalle välittömästi ambulanssi **112.**

2. Jos henkilö tajuton, **ÄLÄ ANNA SUUN KAUTTA MITÄÄN!**

Pahimmassa tapauksessa kouristuksia

DIABETES

HYPERGLYKEMIA

Verensokeri liian korkea

> 15 mmol/l

- **Janon tunne**
- **Virtsaamisen tarve lisääntyy**
- **Pahoinvointi**
- **Vatsakipu**

Happomyrkytyksen kehittyessä:

- **Kuivuminen**
- **Verenpaineen lasku**
- **Tiheä pulssi**
- **Syvä hengitys**
- ***Asetonin haju hengityksessä***

Mikäli tajuton ja happomyrkytys, ihmisen elämän pelastaminen voi olla kiinni jopa vain alle puolesta tunnista

DIABETES

HYPERGLYKEMIA

Mitä teen:

1. Mittaa verensokeri
» > 15 mmol/l
2. Jos asiakkaalla insuliinikynä mukana, kehoita korjaamaan tilanne insuliinilla.
3. Soita ambulanssi **112**

Jos diabeetikolla happomyrkytys, se on aina hengenvaarallinen hätätilanne.

DELIRIUM TREMENS

”Juoppohulluus”

- **Hikoilu**
- **Nopea pulssi**
- **Voimakkaan kiihtynyt tai pelokas**
- **Aggressiivisuus**
- **Sekavuus ja hallusinaatiot, joita ovat pääasiassa visuaaliset näyt.**
- **Formikaatio = tuntea esim. syöpäläisiä ihollaan**
- **Epileptiset kohtaukset mahdollisia**
- **Voimakas vapina**

Juoppohulluus on hengenvaarallinen tila.

DELIRIUM TREMENS

Mitä teen:

1. Kutsu ambulanssi 112

- **Delirium tremens on hengenvaarallinen tila!**
- **Henkilö ei yleensä itse ymmärrä tilaansa.**

Hoidettunakin

5–10 % delirium tremens-tiloista johtaa kuolemaan

ITSETUHOINEN

Riskitekijät

- **Masennus**
- **Päihdeongelmat**
- **Persoonallisuushäiriöt**
- **Näkyvät viiltely ja poltto vammat**
- **Itsemurhalla uhkailu**

ITSETUHOINEN

Mitä teen:

- 1. Älä ärsytä tai provosoi asiakasta, jos hän vaikuttaa fyysisesti uhkaavalta.**
- 2. Varmista, ettei lähettyvillä ole välineitä, joita voi käyttää itsensä vahingoittamiseen.**
- 3. Kuuntele rauhallisesti ja moralisoimatta.**
- 4. Rauhoita asiakasta, tilanteesta riippuen.**
- 5. Konsultoi tarvittaessa terveydenhuoltoalan ammattilaista.**

Alkoholismia sairastavien elämänaikainen itsemurhakuolleisuus on 5–10 %.

MYRKYTYS

Yleisimmät myrkytysoireet

- **Pahoinvointi, oksentelu**
- **Vatsakipu, ripuli**
- **Päänsärky**
- **Ihottumaa, iholla kutinaa ja paikallista turvotusta**
- **Kouristuksia**
- **Tajunnan häiriöitä**
- **Uneliaisuus**
- **Hidastunut hengitys**

Sammunut henkilö on aina potentiaalisesti hengenvaarallisessa tilassa.

MYRKYTYS

Mitä teen:

1. Pyri selvittämään mitä ainetta on ottanut, kuinka suuren annoksen ja minkä vahvuista aine on ollut.

2. Tajunnantason arviointi

3. Puhalluta

» **4 ‰ = alkoholimyrkytys**

4. Aseta kylkiasentoon

5. Poista mahdolliset proteesit suusta.

6. Soita ambulanssi

7. VARAUDU ELVYTYKSEEN

Vaarana mm. hengityslama, hypoglykemia, keuhkokuume ja aivopaineen nousu.

PANIIKKIKOHTAUS

Ahdistus- ja paniikitunteet

- **Sydämentykytys**
- **Rintakivut**
- **Hikoilu**
- **Vapina**
- **Hengenahdistus tukehtumisen tai
kuristumisen tunne**
- **Pahoinvointi**
- **Vatsavaivoja**
- **Huimaus**
- **Pyörtymisen tunne**

***Runsa päihteiden käyttö altistaa
paniikki- ja ahdistuskohtauksille.***

PANIKKIKOHTAUS

Mitä teen:

- 1. Rauhoita**
- 2. Rohkaise hengittämään hitaasti ja rauhallisesti.**
- 3. Kerro, että kohtaaminen loppuu pian ja hän toipuu täysin.**
- 4. Jos asiakkaalla on mukana lääkärin määräämä rauhoittava lääke, anna se asiakkaalle.**
- > HUOM! Promille raja 0,5 ‰**
- 5. Kohtaaminen kestää yleensä muutamia minuutteja, useimmiten alle puoli tuntia.**

Paniikkikohtaaminen on vaaraton ja menee itsestään ohi.

PÄÄNVAMMAT

Epäiltäessä päähän kohdistuneesta iskusta

- **Minkä tahansa pituinen tajunnan menetys**
- **Millainen tahansa muistin menetys, joka koskee vammaa välittömästi edeltäviä tai seuraavia tapahtumia. HUOMIOI PÄIHTYMYSTILA.**
- **Ohimenevä tai pysyvä hermoston oire**
 - » **tuntopuutos, halvaus tms.**
- **Oksentelu**
- **Huimaus**
- **Päänsärky**

Aivovamman oireet vaihtelevat lievestä lähes huomaamattomista vakaviin ja henkeä uhkaaviin.

PÄÄNVAMMAT

Mitä teen:

- 1. Aseta asiakas lievään kohoasentoon.**
- 2. Pää ei saa olla kääntyneenä, eikä runsaasti taivutettuna.**
- 3. Kaulassa ei saa olla kiristäviä sidoksia.**
- 4. Rauhoita mahdollista rauhatonta potilasta.**
- 5. Tarkista onko näkyviä vammoja, vuotavia haavoja.**
- 6. Arvioi tajunnantasoa.***
- 7. Tajunnantasossa laskua :**

Soita 112!

Tajunnan säilyminen ei sulje pois vaikean aivovamman mahdollisuutta.

RINTAKIPU

Infarkti rintakipu

- **Puristava, vannemainen kipu.**
- **Kova kipu, joka tuntuu laajalla alueella rintalastan takana.**
- **Voi säteillä olkavarsiin, leukaperiin, jopa selkään.**
- **Kipu on ankaraa ja jatkuu samanlaisena.**
- **Iho kylmän hikinen**
- **Kalpeus iholla.**
- **Pahoinvointia**
- **Kipu pahenee liikkuesssa**
- **Hengitys vaikeutuu**
- **Kipu ei hellitä 20 min kuluessa.**

***Sydäninfarktiin liittyvä rintakipu on
tyypillisesti äkillinen***

RINTAKIPU

Mitä teen:

1. Rauhoita
2. **SOITA AMBULANSSI 112!**
3. Anna 1 kpl Nitro tai Dinit-suihketta, jos asiakkaalla on sitä itsellään.
4. Auta puoli-istuvaan asentoon.
5. Anna Disperin tai Asperin 250mg, pureskeltäväksi.
» HUOM! KYSY ALLERGIA!
(Aspiriiniallergia: aspiriinia tai disperiinia ei saa antaa.)
6. Jos eloton, **ALOITA ELVYTYS!**

Aivokudoksen solut vaurioituvat jo

4–6 minuutin kuluttua sydämenpysähdyksestä

ELVYTYS

Herättele, käännä autettava selälleen. Soita ambulanssi.

Avaa hengitystiet.

Aloita paineluelvytys

1. Herättele puhuttelemalla ja ravistelemalla asiakasta.

Hengittääkö hän normaalisti? Katso, kuuntele ja tunnustele hengitystä. Mikäli epäröit, toimi kuin hengitys ei olisi normaalia.

2. Käännä tämän jälkeen autettava selälleen.

3. Soita ambulanssi 112.

4. Avaa hengitystiet

5. Aloita paineluelvytys

Aseta kämmenesi tyviosa keskelle rintalastaa ja toinen käsi rintalastalla olevan käden päälle. Paina suorin käsivarsin siten, että rintalasta painuu 5 - 6 cm. Keskimääräinen painelutiheys on 100 kertaa minuutissa. PAINELU ELVYTSTILANTEESSA ENSISIJAINEN!

6. Jatka paineluelvytystä tauotta, kunnes sairaankuljetus on paikalla ja saat luvan lopettaa elvyttämisen.

TAJUNNANTASON ARVIOINTI

Glasgow'n kooma-asteikko

Toiminto	Reagointi	Pisteet
Silmien avaaminen	Spontaani	4
	Puheelle	3
	Kivulle	2
	Ei vastetta	1
Puhevaste	Asiallinen	5
	Sekava	4
	Sanoja	3
	Ääntelyä	2
	Ei vastetta	1
Motorinen vaste	Noudattaa	6
	kehotuksia	5
	Paikallistaa kivun	4
	Torjuu kivun	3
	Koukistus kivulle	2
	Ojennus kivulle	1
	Ei vastetta	

< 8 pistettä = vakava vamma

9–12 pistettä = keskivaikea vamma

13 pistettä = lievä vamma

VERENSOKERIN MITTAUS

1. Ota näyte *lämpimästä puhtaasta sormesta*. Huomioi, että kädet ovat kuivat. Verinäyte on helpointa ottaa 3. tai 4. sormien päästä.

2. Aseta testiliuska paikalleen mittariin.

3. Verinäyte otetaan sormenpään sivuosasta lansetilla. Sormen tyveä voi puristaa ja hieroa. Vältä ”lypsämistä”. Lypsetty veripisara laimentuu.

4. Pyyhi ensimmäinen pisara pois. Purista uusi veripisara.

5. Kosketa liuskankärjellä veripisaraa

6. Lue tulos näyttöruudulta.